

Термін “реконструкція” в когнітивно-лінгвокомпаративно-дискурсивному розумінні

О. О. Черхавя

Доктор філологічних наук

Кафедра англійської мови факультету перекладачів, Київський національний лінгвістичний університет

Paper received 29.05.18; Accepted for publication 07.06.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-167VI50-02>

1. Вступ. Сучасна лінгвістика в її когнітивно-дискурсивному спрямуванні продовжує розширення сфер наукового пізнання, однією з яких є релігійна сфера та її взаємозв'язки з мовою, передовсім, дискурсо- і текстоцентричні (Олександр Казимирович Гадамський, Володимир Іванович Карасик, Тетяна Вадимівна Радзівська, Світлана Іллівна Шамарова, J.-P. van Norren, John Grimes), а також семіолого- і семантикоцентричні (Ніна Борисівна Мечковська, Ірина Вікторівна Богачевська, Марина Юріївна Михайлова). Найголовнішою проблемою у вивченні цих зв'язків є аналіз тих сприятливих умов, на тлі яких відбувається процес набуття концептуальних смислів у царині релігійної мови, а також активізується створення різноманітної релігійної літератури (як духовної, так і світської). Зазначена проблематика стала вирішальною у становленні нової теолого-лінгвістичної дисципліни – теолінгвістики (праці Михайла Олександровича Соломонова, Світлани Іллівни Шамарової, Ельжбети Кучарської-Дрейс, Шарля Вагнера та ін.), статус якої, на думку Володимира Івановича Алексєєва, хоча “і не визначений ще остаточно”, але яка вже має свою теорію і методологію. В їхніх студіях обстоюється думка засновника цього напрямку – бельгійського лінгвіста Жан-Пєра ван Ноппена про те, “що “теологія” для лінгвіста – це “граматика” слова, вчення про Бога, наука про дискурс, об'єктом якої є Бог як слово. Однак, як зазначає Світлана Іллівна Шамарова, слова, які вживаються в релігійній мові – це ті мовні одиниці, справжнє значення яких майже повністю втрачене і яке обов'язково має бути відновлене, що й засвідчує актуальність теми.

2. Огляд літератури. Окреслені тенденції теолінгвістики зумовили розробку когнітивно-семантичного напрямку у вивченні релігійної мови. Так, зокрема у праці Lieven Boeve “Linguistica ancilla Theologiae: The Interest of Fundamental Theology in Cognitive Semantics” було сформульоване основне надзавдання цієї науки: здійснення *реконтекстуалізації* або ширше – *реконструкції* релігійної мови, того середовища, в якому формуються християнсько-біблійні цінності і яке наразі визначається як дискурс релігійного спілкування (Леонід Петрович Крисін, John Grimes). Одним з видів релігійного дискурсу є релігійно-популярний дискурс (Юлія Очередько, David Morgan та ін.), під яким розуміємо процес залучення до християнської віри широких груп населення шляхом популяризації, адаптації (спрощення) і презентації основ релігійної віри та її концептуальних смислів, потенційно закладених у релігійній мові. Припускаємо, що таке віровчення є багатовимірним знанням когнітивно-матричного формату (Микола Миколайович Болдирєв, Владислав Вікторович Алпатов), який унаочнює

загальний когнітивний контекст, крізь призму якого висвічується сукупність усіх можливих значень одиниць релігійно-популярного дискурсу. Ідея про схематизацію кодування культурного досвіду у формі матриць була сформульована у праці Юрія Сергійовича Степанова і Сергія Геннадійовича Проскурина “Константы мировой культуры. Алфавиты и алфавитные тексты в периоды двоеверия”.

3. Ціль. Здійснення реконструкції матриць як моделей відображення релігійно-біблійних смислів у свідомості носіїв англійської, німецької та української мов є метою дослідження.

4. Матеріали і методи. Джерельна база дослідження: Библейский энциклопедический словарь (Э. Нюстрем); The All Nations Christian Home & School Dictionary (M.G. Watkins, L.I. Watkins); The Catholic Encyclopedia. Vol. 15 (Ch.G. Herbermann); Real-Encyklopädie für protestantische Theologie und Kirche. 11. bd. Palästina bis Polemik (J.J. Herzog); Словник української мови: в 11 т. (гол. ред. І.К. Білодід); Duden Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten (Der Duden in 12 Bänden) (Red. B.W. Scholze-Stubenrecht; W. Worsch); Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. 10th Ed. (ed. Fr.C. Mish); Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (A.S. Hornby, A.P. Cowie); Практичний словник синонімів української мови (С. Караванський); Синоніміка англійського дієслова: Словник семантичних відстаней (М.Е. Білинський); Duden – das Synonymwörterbuch: ein Wörterbuch sinnverwandter Wörter. Auf der Grundlage der neuen amtlichen Rechtschreibregeln. 4. Aufl. (Hrsg. von der Dudenredaktion; P.B. Eickhoff, A. Haller-Wolf; Red. B.Ch. Beil); Словарь индоевропейских социальных терминов (Э. Бенвенист); Etymological Dictionary of Proto-Germanic (G. Kroonen); Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series (ed. A. Lubotsky); Encyclopedia of Indo-European Culture (eds. J. Mallory, D.Q. Adams); Indogermanisches etymologisches Wörterbuch: 2 Bände (J. Pokorny); Dictionnaire etymologique de la langue latine. 4th ed. (eds. A. Ernout, A. Meillet); Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 т. (общ. ред. Н.И. Толстого); *Slavisches etymologisches Wörterbuch: 2 Bände (E. Berneker); Słownik prasłowiański. T. 1–8. (pod red. F. Sławskiego);* Историко-этимологический словарь современного английского языка (М.М. Маковский); The Online Etymology Dictionary (D. Harper); The Barnhart Concise Dictionary of Etymology (R.K. Barnhart); A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language: in 2 vol. (E. Klein); Origins: A Short Etymological Dictionary of Modern English (E. Partridge); An Etymological Dictionary of Modern English (E. Weekley); Deutsches Etymologisches Wörterbuch (G. Köbler); Duden: Etymologie. Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache. Der große

Duden. Band 7. Das Buch enthält die Geschichte der deutschen Wörter und der Fremdwörter von ihrem Ursprung bis zur Gegenwart (von Dudenverlag); Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache (Fr. Kluge); Słownik etymologiczny języka polskiego (A. Brückner); Етимологічний словник української мови: у 2 т. (укл. Я. Рудницький); Етимологічний словник української мови: в 7 т. (гол. ред. О.С. Мельничук); Етимологічно-семантичний словник української мови: у 4 т. (Митрополит Іларіон; за ред. Ю. Мулика-Луцика); Этимологический словарь русского языка: в 3 т. (сост. А.Г. Преображенский); Зведений словник застарілих та маловживаних слів (близько 4000 слів). URL: <http://litopys.org.ua/tizne/zvslovnyk.htm>; Этимологический словарь русского языка: в 4 т. (М. Фасмер; пер. с нем. О.Н. Трубочёва).

Фактичним матеріалом є 251 екземпляр англо-, німецько- та україномовних текстів РПД: 4 види текстів релігійно-інформативного характеру (114 екземплярів) та 9 – релігійно-агітаційного характеру (137 екземплярів).

Виходячи з теоретичних постулатів, у роботі розроблено нову методологічну базу для виконання реконструкції РПД, яка ґрунтується на принципах *антропокосмізму* (Володимир Іванович Вернадський, П'єр Тейяр де Шарден та ін.) та його складників: етнічного детермінізму, історизму, дискурсоцентризму, холізму.

Для репрезентації РПД як композиційного утворення матричного формату залучено *когнітивно-матричний метод* (розроблений у працях Миколи Миколайовича Болдирєва) паралельно з методом *дискурс-аналізу*, що ґрунтується на підходах дискурсивної психології, спрямованих на реконструкцію прихованих смислів тексту, і на концепції Уоллеса Чейфа, який пояснює мовні явища на основі процесів, що відбуваються у свідомості людини.

За *tertium comparationis* у роботі обрано 1) конфігурацію значень мовних одиниць, що формують концептуальне ядро теолінгвістичної матриці у трьох мовах, 2) схеми набуття цими одиницями біблійних смислів та 3) механізми їх трансформації у текстах РПД.

5. Результати і їх обговорення. Теоретичні положення дослідження сформульовані на основі праць із проблем класичної лінгвокомпаративістики, пов'язаних із осмисленням феномена лінгвістичної реконструкції, лінгвістичних теорій доби структуралізму, коли починають з'являтися зразки матричного представлення багатовимірного знання; теологічної лінгводискурсології та когнітивної лінгвокомпаративістики. На основі теоретичних положень цих наук у роботі запропоноване нове витлумачення терміна "реконструкція" в його когнітивно-лінгвокомпаративно-дискурсивному розумінні як найбільш оптимальної дескрипції, що є теоретичним конструктом і водночас інструментом для відновлення етапів і схем конструювання архітектурних матриць релігійно-філософсько-біблійного смислу буття людини.

Ядро архетипної матриці становить етимологічний шар імен гіперконцепту INVOLVE (CONVERT, CONVERGE, TURN TO) / HERANZIEHEN (KONVERGIEREN, SICH BEKEHREN ZU) / НАВЕРНУТИ (синонім ЗАЛУЧАТИ), сформований на основі 4-х значень і.-е. кореня **ueg-/*uel-*, і.-е. кореня

leuk-*, псл. форми *lōcīti: 1) "повертати", 2) "гнути", 3) "рухати(сь) уперед", 4) "єднати" та їх взаємозв'язку. Навколоядерну зону матриці формують перехресні зв'язки чотирьох груп значень імен гіперконцепту ЗХВ та їхніх синонімів. Значення 1) "повертати", характерне для лексеми *involve* (запозиченої з латини *in+volvēre*, яке сягає Pr.-It. **welo-e/o-* "to cause to go around" та є одним зі значень і.-е. кореня **leuk-* "meadow, luna", який реконструюється для лексеми *залучити*, а також наявне у лексеми *навернути*, похідної від псл. *vьgtēti зі значенням "возвращать", заст. форми *вернення* "возвратъ". Значення 2) "гнути", характерне для лексеми *convert* (запозиченої також з латини *con+vertēre*), зокрема його сема 'to turn, to bend', реконструюється в і.-е. корені *wert (wer*²) з семантикою повороту, а також для лексеми *bekehren* з цією ж семою 'to turn, to bend', яке реконструюється в і.-е. корені **gers/*ker* теж із семантикою повороту; та для лексеми *залучити*, що є похідною від псл. форми *lōcīti, ітератива до *lēkti, який мав значення "гнути". Значення 3) "рухати(сь) уперед" характерне для лексеми *turn* та лексеми *heranziehen*, яке збереглося від пгерм. *tūh, що мала значення "to push, to pull" і які зараз мають семантику повороту в сучасних лексемах *tiohan* "повертати" та *ziohan* "тягнути". З лексемою *залучити* пов'язуємо і.-е. корінь **leuk-* зі значенням "пряма лінія світла". Значення 4) "єднати" характерне для англійської лексеми *converge* та німецького *konvergieren* (запозиченої також з латини *con+vergēre*), зокрема його сема 'to tend toward', реконструюється в і.-е. корені **ueg-* з семантикою єднати та перетинається із значенням "bind" і.-е. кореня **ueg-*; також відчутна схожість з лексемою *залучити* через псл. форми *lōcīti, ітератива до **leti-/*lenk-* "від'єднати від, з'єднати з", а також стсл. *лучити* "цілити, єднати".

Ці значення перехреснюються зі значеннями імен 8-х метафоричних концептів: ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ, НАСЛІДУВАННЯ ВЧЕННЯ ХРИСТА, ФОРМУВАННЯ НЕБАЙДУЖОСТІ, КАЯТТЯ, ОЧИЩЕННЯ, ПРОХАННЯ (ПРО ДОПОМОГУ), ФОРМУВАННЯ СИЛИ, ПОДЯКА. В імені концепту ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ простежується семантика 1) "повертати" (через і.-е. корінь **leip-* "континуум, рух по-колу" в германських мовах та псл. форму *zivot "вічність") і 3) "рухати(сь) уперед" (через і.-е. **reg-* "прямий рух" та псл. форму *ргавь "прямо рухатись, вести"). В імені концепту НАСЛІДУВАННЯ (ВЧЕННЯ ХРИСТА) – значенні 3) "рухати(сь) уперед" (через пгерм. корінь *gan "іти вперед (**fulg-/*fulz-* "за світлом/живленням") та псл. корінь *slēđь* "слід, коля (веде вперед)"). В імені концепту НЕБАЙДУЖІСТЬ – значення 1) "повертати" (через пгерм. форм **ker-*), 3) "рухати(сь) уперед" (через Pr.-Germ. **ferro-* "віддалений", з якого з'явилося англ. *far* "на відстані, дистанція", а в нім. *fahren* "просуватись, їхати") та 4) "єднати" (через заст. стсл. форму байдуга як "нетуга" – застаріле до безтурботний). В імені концепту КАЯТТЯ – значення 1) "повертати" (через пгерм. форм **ker-/*wret-* зі значенням "повертати") та 3) "рухати(сь) уперед (у лінію)" (через псл. форму *kajati* зі значенням "to repent, bear witness", похідного від і.-е. **k̑ōy-/*k̑ey-* "to arrange in rows (прямі лінії)"). В імені концепту ОЧИЩЕННЯ – значення 1) "повертати" (через пгерм. форм **ker-/*k̑er-* зі значенням "повертати"), 3) "рухати(сь) уперед" (через пгерм. **reg-* зі значенням "to move straight"), 4) "(від)єднати" (через пгерм. **reu-/*rein*

“to diverge, to tear” і стсл. čístь зі значенням “звільнити, від'єднати”). В імені концепту ПРОХАННЯ – об'єднано значення – 3) “рух уперед” та 1) “повертати”) (через пргр. *aiskōjan “шукати” (to ask/heischen) спорідненої з псл. формою *iŷskatu) та 2) “гнути” (через і.-є. *bheugh- “просити” (beg/beten/bēitu чолом)). В імені концепту (ФОРМУВАННЯ) СИЛИ – значення 4) “єднати” (через і.-є. *sterg- “жорсткий; міцно затягнутий” та і.-є. форми *si- “стягувати, міцно зв'язувати”). В імені концепту ПОДЯКА – значення 1) “повертати” (через і.-є. *teng- зі значенням “think, feel” та від і.-є. *dek- зі значенням “take and offer (honours)/віддавати”.

На базі цих 4-х значень через згасання інтегральних сем набули актуалізації диференційні семи:

– релігійно-біблійні: 1) “повертати” – “повертати на шлях праведний”, “повернути від шляху гріховного”; 2) “гнути” – “не лукавити на шляху” та “поклонитися Господу”; 3) “рухати(сь) уперед” – “іти шляхом праведним” та “слідувати за Ісусом”; 4) “єднати” – “бути милосердним/знаходити силу в єдності з собою, з близькими та з Господом”.

– соціально зумовлені: 1) “повертати” – “змінити (повернути) думку щодо”; 2) “гнути” – “бути незламним, міцним фізично і духовно”, 3) “рухати(сь) уперед” – дотримуватись принципів правди і моралі”, “шукати відповідь”; 4) “єднати” – “об'єднатись довкола спільної ідеї”.

Ціннісно-образна складова гіперконцепту ЗХВ реконструйована шляхом аналізу двох видів текстів: релігійно-інформативних та релігійно-агітаційних, де виявлено домінуючу роль метафоричних концептів з їхніми значеннями: релігійними та соціально зумовленими. Метафоричний концепт ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ домінує в інформативних текстах РЕЛІГІЙНОГО ЧАСОПИСУ, КАЛЕНДАРНОГО ПУТІВНИКА, а також в АГІТ-ПЛАКАТАХ, АГІТ-ЛИСТІВЦІХ й ЗОВНІШНІХ АГІТ-НАДПИСАХ. В англійській мові актуалізовані такі його значення, як “дотримуватись чогось, щоб досягти”, у німецькій – “мати чіткий курс/спрямованість у житті”, в українській – “вибір / шанс / можливий крок”. Метафоричний концепт НАСЛІДУВАННЯ домінує в БУКЛЕТІ МІЖНАРОДНОГО МОЛОДІЖНОГО РЕЛІГІЙНОГО ФЕСТИВАЛЮ, а також в АГІТ-ФЛАЄРІ, АГІТ-БРОШУРІ та АГІТ-БУКЛЕТІ. В англійській мові актуалізовані такі його значення, як “подорож єднання

конфесій”, у німецькій “чітко у всьому за Ісусом”, а у слов'янській культурі – “подорож милосердя / каяття”. Метафоричний концепт НЕБАЙДУЖІСТЬ домінує в БУКЛЕТІ ЗІБРАННЯ РЕЛІГІЙНОГО СИНОДУ, у КИШЕНЬКОВОМУ КАЛЕНДАРІ та в АГІТ-БРОШУРІ й АГІТ-БУКЛЕТІ. В англійській мові актуалізовані такі його значення, як “близькість у сім'ї”, у німецькій “близький до діяння релігійної організації”, в українській – “близький до долі країни”. Метафоричний концепт КАЯТТЯ є домінуючим у агітаційних текстах РПД, а саме ЗОВНІШНІХ АГІТ-НАДПИСАХ та АГІТ-БУКЛЕТІ-МОЛИТОВНИКУ. В англійській мові актуалізовані такі його значення, як “пробачити кожному”, в німецькій “каяття за гріх”, а в українській – “особисте каяття та цілої нації, пробачити ворогу”. Метафоричний концепт ОЧИЩЕННЯ є домінуючим у ЗОВНІШНІХ АГІТ-НАДПИСАХ, АГІТ-БУКЛЕТІ-МОЛИТОВНИКУ та АГІТ-ЛИСТІВЦІ. В англійській мові актуалізовані такі його значення, як “оновлення цілісне особистісне”, в німецькій “від'єднати/не встраяти у суперечки”, а в українській – “очищення через самопожертву”. Метафоричні концепти ПРОХАННЯ — ФОРМУВАННЯ СИЛИ — ПОДЯКА поєднані і є домінуючими в АГІТ-БУКЛЕТАХ-МОЛИТОВНИКАХ. В англійській мові актуалізовано одночасно значення “прохання та вдячність за себе та близьких тобі людей”, в німецькій – “вдячність за безцінне життя, яке людина повинна шанувати”, в українській – “спільного прохання заради спасіння нації”.

6. Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що у теоретико-методологічному плані у роботі вперше розроблений новий напрям порівняльно-історичного і типологічного мовознавства – когнітивно-лінгвокомпаративно-дискурсивний, в рамках якого запропоновано нову методологію для реконструкції одного з ключових фрагментів мовної і концептуальної картин світу носіїв англійської, німецької та української мов – релігійно-біблійного, який відображає багатовимірне знання когнітивно-матричного формату, позначене в роботі терміном теолінгвістична матриця: від дохристиянського – до сучасного. Запропонована теорія і методологія реконструкції теолінгвістичної матриці РПД може бути екстрапольована для ідентифікації та подальшої інтерпретації інших типів і видів дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян Ю. Д. Экспериментальное исследование семантики русского глагола / Ю. Д. Апресян. – М. : Изд-во АН СССР, 1967. – 251 с.
2. Абаев В.И. Вопросы методики сравнительно-исторического изучения индоевропейских языков / В.И. Абаев, Б.В. Горнунг и др. – М. : Изд-во АН СССР, 1956. – 324 с.
3. Bendix E. Componential analysis of general vocabulary : the semantic structure of a set of verbs in English, Hindi and Japanese/E. Bendix.–Bloomington : Indiana University,1966.– 230p.
4. Benveniste E. Problèmes sémantiques de la reconstruction[Electronic resource].–Mode of Access: <http://linx.revues.org/1183>
5. Березович Е.Л. Русская лексика на общесловянском фоне : семантико-мотивационная реконструкция / Елена Львовна Березович. – М. : Русский Фонд Содействия Образовани и Науке,2014. – 488 с.
6. Cherkhava O.O. Reconstruction of theolinguistic matrix of religious popular discourse (based on English, German and Ukrainian languages) /O.O.Cherkhava/Science and Education a New Dimension / [ed. Dr.Xenia Vamos]. – Philology III(10). Issue 47, 2015. – 13–19 pp. – [Electronic resource]. – Mode of Access :<http://scaspee.com/6/post/2015/03/reconstruction-of-theolinguistic-matrix-of-religious-popular-discourse-based-on-the-english-germanand-ukrainian-languages-cherkhava-o.html>
7. Chomsky N. Lectures on Government and Binding / Noam Chomsky / Dordrecht: Foris , 1981. – 371 p.
8. Delbrück B., Brugmann K. Grundriss der vergleichenden Grammatik der Indogermanischen Sprachen / Berthold Delbrück, Karl Brugmann. – Strassburg : Trübner, 1889. – 568 S.
9. Dijk T. Discourse as Structure and Process / Teun A.van Dijk. – London : SAGE, 1997. – Vol.1. – 356 p.

10. Dijk T. van A. Text and Context. Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse / Teun A. van Dijk. – London and New York : Longman, 1992. – 283 p.
11. Дронова Л.П. Реконструкция в компаративистике и когнитивно-ориентированой лингвистике [Е. ресурс].– Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
12. Дубровина С.Ю. Родство по духу : культурно-языковая перспектива [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philology.ru/linguistics2/dubrovina-09.htm>
13. Dunkel G. Typology versus reconstruction / G. Dunkel // *Bono Homini Donum : Essays in historical linguistics / In memory of J. Alexander Kerns* / [ed. by Y.L. Arbibman, A.R. Bomhard]. – Amsterdam : John Benjamins, 1981. – P. 559–569
14. Дыбо В.А. Славянская акцентология : Опыт реконструкции системы акцентных парадигм в праславянском / В.А. Дыбо // Институт славяноведения и балканистики АН СССР. – М.: Наука, 1981. – 272 с.
15. Дыбо В.А. Библиография основных трудов / В.А. Дыбо // Славистика. Индоевропеистика. Ностратика. К 6-летию со дня рождения В.А. Дыбо. Тезисы докладов. – Москва : “Наука”, 1991. – С. 3–13
16. Fillmore Charles J. Frame semantics and the nature of language [Electronic resource]. – Mode of Access : <http://www.icsi.berkeley.edu/pubs/ai/frame-semantics76.pdf>
17. Гамкрелидзе Т.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры (в двух частях) / Т.В. Гамкрелидзе, В.В. Иванов. – Тбилиси : Изд-во Тбилисского ун-та, 1984. – 1423 с.
18. Гамкрелидзе Т.В. Лінгвістична типологія й правовна реконструкція [Е. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.testsoch.info/gamkrelidze-lingvistichna-tipologiya-j-pramovna-rekonstrukciya/>
19. Герценберг Л.Г. Вопросы реконструкции индоевропейской просодики / Л.Г. Герценберг. – Л.: “Наука”, 1981. – 200 с.
20. Герценберг Л.Г. Проблемы акцентологической реконструкции // Л.Г. Герценберг // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Реконструкция на отдельных уровнях языковой структуры. – М.: “Наука”, 1989. – С. 29–47
21. Greenberg J. Language Typology : A Historical and Analytic Overview / Joseph Greenberg. – Netherland : Mouton & Co., 1974. – 82 p.
22. Иллич-Свитыч В.М. Проблемы индоевропейского языкознания / В.М. Иллич-Свитыч / Этюды по сравнительно-исторической грамматике индоевропейских языков / [отв. ред. В. Н. Топоров]. – М.: “Наука”, 1964. – С. 9–17
23. Fox Antony. Linguistic Reconstruction / Antony Fox. – Oxford: Oxford University Press, 1995. – 392 p.
24. Jakobson R. Selected writings / Roman Jakobson // *Slavic Epic Studies* / [edit. by Roman Jakobson]. – Paris : The Hague, 1948. – Vol. IV. – P. 106–300
25. Климов Г.А. Реконструкция и диахроническая интерпретация в компаративистике [Е. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics1/klimov-88.htm>
26. Kuryłowicz J. Internal Reconstruction / J. Kuryłowicz / In: *Current Trends in Linguistics* [ed. T.A. Sebeok, H.M. Hoenigswald and R.E. Longacre]. – Berlin/New York: Mouton; The Hague. – Vol. 11, 1973. – 658 p.
27. Kuryłowicz J. On the Methods of Internal Reconstruction / J. Kuryłowicz / In: *Proceedings on the Ninth International Congress of Linguists* / [ed by Horace G. Lunt]. – The Hague: Mouton, 1964. – P. 27–32
28. Корольова А.В. Порівняння і зіставлення як дві процедури сучасних компаративно-контрастивних досліджень / А.В. Корольова // Мова, освіта, культура в контексті євроінтеграції : (Київ, 22 берез. 2013 р.) — К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 152–155
29. Lakoff George. Cognitive Semantics: in the heart of language/ George Lakoff / In: *Fórum Lingüístico, Fpolis*. – N. 1 (83–119), 1998. – pp. 83–119 [Electronic resource]. – Mode of Access : <https://periodicos.ufsc.br/index.php/forum/article/download/6916/6379>
30. Левицький В.В. Семасиология : [монографія] / Віктор Васильович Левицький. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 672 с.
31. Макаев Э.А. Реконструкция индоевропейского этимона / Э.А. Макаев // Вопросы языкознания. – Москва : “Наука”, 1967. – № 4. – С. 26–33
32. Марр Н.Я. Яфетические зори на украинском хуторе (Бабушкины сказки о Свиные Красном Солнышке) / Н.Я. Марр // Ученые записки института народов Востока СССР, 1930. – Т. 1. – С. 1–86
33. Meillet A. Les origines indo-européennes des mètres grecs [Electronic resource] / Antoine Meillet. – Paris : Hachette, 1923. – 61 p. – Mode of Access : <http://www.youscribe.com/catalogue/tous/loisirs-et-hobbies/animaux/les-origines-indo-europeennes-des-metres-grecs-286325>
34. Меркулова В.А. О некоторых принципах этимологии названий растений / В.А. Меркулова // Этимология 1964. Принципы реконструкции и методика исследования. – М.: Наука, 1965. – С. 72–87
35. Мотузенко Е.М. Этимология и семантика / Евгений Михайлович Мотузенко. – Кишинев: Vector, 2006. – 368 с.
36. Probert Ph., Willi A. Laws and Rules in Indo-European / Philomen Probert, Andreas Willi. – Oxford : Oxford University Press, 2012. – 432 p.
37. Прищепчук І. О. Еволюція процедури семантичної реконструкції індоевропейських дієслівних праоснов / І. О. Прищепчук // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. : Філологія. – 2014. – Т. 17, № 2. – С. 160–167
38. Pryshchepchuk/Прищепчук І. О. Омонімія дієслівних праоснов та явище семантичного синкретизму у порівняльно історичних дослідженнях (на матеріалі праоснов зі значенням “світіння”) / І. О. Прищепчук / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Україна і світ: діалог мов та культур 2015”. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2015. – 794 с. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/1882036/>
39. Сібрук А., Гульченко Т. Етимологічний аналіз – перший етап реконструкції семантики / А. Сібрук, Т. Гульченко // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. – 2013. – Вип. 28. – С. 98–105
40. Сафронов В.А. Индоевропейские прародины / В.А. Сафронов. – Горький: Волго-Вят. кн. Изд-во, 1989. – 399 с.
41. Старостин С.А. Реконструкция общевосточно-кавказской системы основных падежей / С.А. Старостин // Славистика. Индоевропеистика. Ностратика. К 6-летию со дня рождения В.А. Дыбо. Тезисы докладов. – Москва : “Наука”, 1991. – С. 35–37.
42. Schlerath B. von. Ist ein Raum/Zeit-Modell für eine rekonstruierte Sprache möglich? / Bernfried Schlerath // *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*. – Berlin : Vandenhoeck & Ruprecht (GmbH & Co. KG), 1981. – P. 175–202
43. Schlerath B. von. Probleme der Rekonstruktion : Schlusswort und Ausblick “Incontri Linguistici 10”. – Berlin : Vandenhoeck & Ruprecht (GmbH & Co. KG), 1987. – P. 11–18
44. Schlerath B. von. Sprachvergleich und Rekonstruktion : Methoden und Möglichkeit / Bernfried Schlerath // in “Incontri Linguistici 8”. – Berlin : Vandenhoeck & Ruprecht (GmbH & Co. KG), 1982. – P. 53–69
45. Шутова М.О. Етнокультурні стереотипні портрети англійців і українців (когнітивно-онемасіологічна реконструкція фразеоформул) [Текст]. – [монографія] / М.О. Шутова ; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. – Київ: Вид. Центр КНЛУ, 2016. – 296 с.
46. Семереньи О. Введение в сравнительное языкознание / О. Семереньи. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 400 с.

47. Иванов Вяч. Вс., Топоров В.Н. Славянские языковые моделирующие семиотические системы/ Вяч. Вс. Иванов, В.Н. Топоров. – М.: Изд-во МГУ, 1965. – 204 с.
48. Трубачев О.Н. Приемы семантической реконструкции//Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. – М.: Наука, 1988. – С.197-222. [E. resurs]. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics1/trubachev-88.htm>
49. Truvachov/Трубачев О.Н.Indoarica в Северном Причерноморье : Реконструкция реликтов языка /

REFERENCES

1. Apresyan J. D. Jekspereperimental'noe issledovanie semantiki russkogo glagola / Ju. D. Apresjan. – M. : Izd-vo AN SSSR, 1967. – 251 s.
2. Abaev V.I.Voprosy metodiki sravnitel'no-istoricheskogo izucheniya indoevropskikh jazykov / V.I. Abaev, B.V. Gornung i dr. – M. : Izd-vo AN SSSR, 1956. – 324 s.
5. Berezovych E.L.Russkaja leksika na obshheslovjanskom fone : semantiko-motivacionnaja rekonstrukcija / Elena L'vovna Berezovich. – M. : Russkij Fond Sodejstvija Obrazovani i Nauke,2014. – 488 s.
11. Dronova L.P. Rekonstrukcija v komparativistike i kognitivno-orientirovanoj lingvistike [E. resurs].–Rezhim dostupu : <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
12. Dubrovina S.J.Rodstvo po duhu : kul'turno-jazykovaja perspektiva [E. resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.philology.ru/linguistics2/dubrovina-09.htm>
14. Dybo V.A. Slavjanskaja akcentologija : Opyt rekonstrukcii sistemy akcentnyh paradig v praslavjanskom / V.A.Dybo //Institut slavjanovedeniya i balkanistiki AN SSSR.–M.:Nauka, 1981.– 272s.
15. Dybo V.A. Bibliografija osnovnyh trudov / V.A.Dybo // Slavistika. Indoevropistika. Nostratika. K 6-letiju so dnja rozhdenija V.A.Dybo. Tezisy dokladov. – Moskva : “Nauka”, 1991. – S. 3–13
17. Gamkrelidze T.V. Indoevropskij jazik i indoevropcy.Rekonstrukcija i istoriko-tipologicheskij analiz prajazyka i protokul'tury (v dvuh chastjah) / T.V.Gamkrelidze, V.V.Ivanov. – Tbilisi : Izd-vo Tbilisskogo un-ta, 1984. – 1423 s.
18. Gamkrelidze Gamkrelidze T.V. Lingvistichna tipologija j pramovna rekonstrukcija[E. resurs].–Rezhim dostupu : <http://www.testsoch.info/gamkrelidze-lingvistichna-tipologiya-j-pramovna-rekonstrukcija/>
19. Gertsenberg/Gercenberg L.G. Voprosy rekonstrukcii indoevropskoj prosodiki / L.G. Gercenberg. – L. : “Nauka”, 1981. – 200 s.
20. Gertsenberg/Gercenberg L.G. Problemy akcentologicheskoi rekonstrukcii /L.G.Gercenberg //Sravnitel'no-istoricheskoe izuchenie jazykov raznyh semej. Rekonstrukcija na otdel'nyh urovnjah jazykovoj struktury. – M.: “Nauka”, 1989. – S.29– 47
22. Illich–Svitych V.M. Problemy indoevropskogo jazykoznanija/ V.M. Illich–Svitych/ Jetjudy po sravnitel'no-istoricheskoi grammatike indoevropskikh jazykov / [otv.red. V. N. Toporov]. – M.: “Nauka”, 1964. – C. 9–17
25. Klimov/Klimov G.A. Rekonstrukcija i diahronicheskaja interpretacija v komparativistike [E. resurs].–Rezhim dostupu: <http://www.philology.ru/linguistics1/klimov-88.htm>
- O.Н.Трубачев // Этимологический словарь языковых реликтов Indoarica(в соавторстве с А.К.Шапошниковым).– М.:Наука,1999.–320с.
50. Truvachov/Трубачев О.Н.Из праславянской этимологии и лексико-семантической реконструкции : *krosno / О.Н.Трубачев // Slawistyczne studia jezykoznawcze. – Warszawa, 1987. – S. 427–430
51. Zveguncsev/Звегинцев В.А. Семасиология /Владимир Андреевич Звегинцев. – М.: Изд-во МГУ,1957. – 320 с.
28. Korol'ova A.V. Porivnjanja i zistavlenja jak dvi proceduri suchasnih komparativno-kontrastivnih doslidzen' / A.V. Korol'ova // Mova, osvita, kul'tura v konteksti evrointegracii : (Kiiv, 22 berez. 2013 r.) — K. : Vid. centr KNLU, 2013. – S. 152–155
30. Levic'kij V.V.Semasiologija : [monografija] / Viktor Vasil'ovich Levic'kij. – Vinnica : Nova Kniga, 2006. – 672 s.
31. Makaev Je.A. Rekonstrukcija indoevropskogo jetimona / Je.A. Makaev // Voprosy jazykoznanija. – Moskva : “Nauka”, 1967. – # 4. – S. 26–33
32. Marr N.Ja. Jafeticheskie zori na ukrainskom hutore (Babushkiny skazki o Svin'e Krasnom Solnyshke) / N.Ja.Marr // Uyenyje zapiski instituta narodov Vostoka SSSR,1930. – T.1.– S. 1–86
34. Merkulova V.A. O nekotoryh principah jetimologii nazvanij rastenij/V.A.Merkulova//Jetimologija 1964. Principy rekonstrukcii i metodika issledovanija.-M.: Nauka,1965.-S. 72-87
35. Motuzenko E.M. Jetimologija i semantika / Evgenij Mihajlovich Motuzenko. – Kishinev:Vector,2006. – 368 s.
37. Prishhepchuk I. O. Evoljucija proceduri semantichnoi rekonstrukcii indoevrops'kikh dieslivnih praosnov / I. O. Prishhepchuk // Visnik Kiivs'kogo nacional'nogo lingvistichnogo universitetu. Ser. : Filologija. – 2014. – T. 17, # 2. – S. 160–167
39. Sibruk A., Gul'chenko T. Etimologichnij analiz – pershij etap rekonstrukcii semantiki/ A.Sibruk, T.Gul'chenko// Gumanitarna osvita u tehnicnih vishhij navchal'nih zakladah. – 2013. – Vip. 28. – S. 98–105
40. Safronov V.A. Indoevropskie prarodiny/V.A.Safronov.–Gor'kij: Volgo-Vjat. kn. Izd-vo, 1989. – 399 s.
41. Starostin C.A. Rekonstrukcija obshhevostочно-kavkazskoj sistemy osnovnyh padezhej/C.A.Starostin//Slavistika. Indoevropistika. Nostratika. K 6-letiju so dnja rozhdenija V.A.Dybo. Tezisy dokladov.-Moskva : “Nauka”, 1991.-C. 35-37.
45. Shutova M.O. Etnokul'turni stereotipni portreti angljiciv i ukrainciv (kognitivno-onomasiologichna rekonstrukcija frazeoformul) [Tekst]. – [monografija]/ M.O.Shutova ; Kiiv.nac.lingvist. un-t. – Kiiv: Vid. Centr KNLU, 2016. – 296 c.
46. Semeren'i O. Vvedenie vr sravnitel'noe jazykoznanie / O.Semeren'e. – M.: Editorial URSS, 2002. – 400 s.
47. Ivanov Vjach. Vs., Toporov V.N. Slavjanskije jazykovye modelirujushhie semioticheskie sistemy/ Vjach. Vs. Ivanov, V.N. Toporov. – M.: Izd-vo MGU, 1965. – 204 s.
48. Trubachev O.N. Priemy semanticheskoi rekonstrukcii//Sravnitel'no-istoricheskoe izuchenie jazykov raznyh semej. Teorija lingvisticheskoi rekonstrukcii. – M.:Nauka, 1988. – C. 197-222. [E. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.philology.ru/linguistics1/trubachev-88.htm>

“Reconstruction” in Cognitive Linguistic Comparative Discourse Perspective

O. O. Cherkhava

Abstract. The aim of the following article is caused by impetuous ongoing research approach to cultural scope of religious popular knowledge in language through the matrix format – system of the interrelated cognitive contexts (*religious popular discourse texts classification*). The upcoming complex analysis methodology for such type of matrix composition could have its start-up from the evolutionary observation of cognitive matrix analysis, which represents discourse as the conscious structure (with its kernel-notion and parameter periphery). Such approach displays language form sequences and their mental representations in the concrete culture and in the projection to other cultures. On the basis of the theoretical positions in the work, a new interpretation of the term “reconstruction” in its cognitive-linguistic-discursive-discursive understanding is proposed as the most optimal descriptor, which is a theoretical construct and at the same time an instrument for the restoration of stages and schemes of architectural matrixes of religious-philosophical-biblical human being.

Keywords: *cognitive linguistic comparative study, theological religious popular matrix composition, matrix reconstruction, archetype-stereotype sense reconstruction, methodology.*